

Prof.dr.sc. Zlata Đurđević

Katedra za kazneno procesno pravo
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

HR-10000 Zagreb, Trg m. Tita 14

Tel: +385 01/45 64 317, 45 64 321

Faks: +385 01/45 64 168

E-mail: zлата.durdevic@pravo.hr

Web: www.pravo.hr/kpp

Zagreb, 23. svibanj 2014.

POSLIJEDIPLOMSKI STUDIJ IZ KAZNENOPRAVNIH ZNANOSTI

Izborni predmet

Kaznenopravni položaj osoba s duševnim smetnjama

NASTAVNI PROGRAM

a) Uvodni dio

Temeljni pojmovi: kaznenopravni položaj i osoba s duševnim smetnjama; načela postupanja s osobama s duševnim smetnjama; pravni izvori; prisilni i dobrovoljni smještaj; prava pacijenata; informirani pristanak; prava i dužnosti osoba s duševnim smetnjama.

b) Povijesni razvoj pravnog i medicinskog položaja osoba s duševnim smetnjama

Prapovijest. Stari vijek: starovjekovna medicina i duševne smetnje, Platonovi i Aristotelovi stavovi, duševne smetnje, običajno pravo germanskih plemena, svjetovno kazneno pravo kasnog srednjeg vijeka. Novi vijek: dijabolizacija i kazneni progon osoba s duševnim smetnjama, novovjekovna medicina i duševne smetnje, Foucaultova teorija *Constitutio Criminalis Carolina*, Benedict Carpzov. Prosvjetiteljstvo do modernog doba: medicinski položaj u XVIII. i XIX. stoljeću, klasična škola, pozitivistička škola, sociološka škola i neoklasična škola, kazneno zakonodavstvo u prvoj polovini XX. stoljeća. Povijesni razvoj kaznenopravnog položaja počinitelja s duševnim smetnjama u Engleskoj.

(student izabire jedno od razdoblja)

c) Europsko konvencijsko pravo o kaznenopravnom položaju osoba s duševnim smetnjama (čl. 2., 3., 5. i 6.)

Značaj Europskog suda za ljudska prava za uređenje pravnog položaja osoba s duševnim smetnjama. Materijalnopravne pretpostavke za prisilni smještaj: duševna smetnja, opasnost, dokazivanje duševne smetnje i opasnosti liječnikovim mišljenjem. Procesnopravne pretpostavke za prisilni smještaj: pravo na sudsko osporavanje zakonitosti prisilnog smještaja, periodična kontrola materijalnopravnih pretpostavki za prisilni smještaj, pravo na brzu odluku, pravo na obavijest, pravo na osobna saslušanje, pravo na pravnog zastupnika. Pretpostavke izvršenja prisilnog smještaja. Pozitivna obveza države zaštite prava na život: opseg, dimenzije i granice preventivne zaštite. Predmeti protiv Republike Hrvatske vezani uz kaznenopravni položaj osoba s duševnim smetnjama: Tomašić v. Hrvatske, Novak v. Hrvatske, Prežec v. Hrvatske, A. v. Hrvatske, V.D., Đorđević.

d) Pozitivnoporedbeni pregled pravnog položaja počinitelja s duševnim smetnjama

Dva temeljna modela pravnog položaja počinitelja kaznenih djela s duševnim smetnjama u svijetu: kazneni i civilni. Pravni položaj počinitelja s duševnim smetnjama u Njemačkoj, Francuskoj, Engleskoj i Kanadi kroz sljedeće četiri kategorije: a) krivnja i duševne smetnje, b) opasnost, c) procesni aspekti, d) psihijatrijskopravne mjere. Cilj je uočiti specifičnosti, kvalitete i nedostatke pravnog položaja u pojedinim državama. (student izabire jednu državu ili kategoriju kroz četiri države).

e) Kaznena odgovornost i kazneni postupak prema počiniteljima s duševnim smetnjama u Hrvatskoj

Krивnja. Neubrojivost. Smanjena ubrojivost. Opasnost. Sigurnosna mjere: obvezno psihijatrijsko liječenje; obavezno liječenje od ovisnosti. Psihijatrijska vještačenja. Vještačenje i okrivljenikovo pravo na šutnju te privilegij od samoopuživanja. Raspravna nesposobnost. Sadržaj pojma raspravne nesposobnosti. Duševna smetnja kao uzrok raspravne nesposobnosti. Način utvrđivanja i dokazivanje raspravne nesposobnosti. Procesnopravne posljedice raspravne nesposobnosti: prekid istrage i odgoda rasprave. Kazneni postupak prema neubrojivim okrivljenicima: izvodi, istraga, optužnica, rasprava, odluke kaznenog suda. Posebne procesne garancije. Istražni zatvor neubrojivih okrivljenika. Reforma kaznenopravnog položaja počinitelja s duševnim smetnjama od 1993. do danas.

f) Postupak prisilnog smještaja neubrojivih pacijenata

Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Opasnost. Prijelaz iz kaznenog postupka u postupak prisilnog smještaja. Privremeni izlazak. Postupak otpusta i produljenja s prisilnog smještaja. Uvjetni otpust, prestanak i opoziv uvjetnog otpusta. Reforma postupka prisilnog smještaja prema neubrojivim počiniteljima od 1993. do danas.

Popis literature potrebne za studij i polaganje ispita

Glavna literatura:

Đurđević, Zlata (2011) Pravni okvir za primjenu prisilne hospitalizacije: regulativa i kritički osvrt, u: Slađana Štrkalj-Ivezić (ur.) *Medicinski i pravni okvir za hospitalizaciju osoba s duševnim poremećajima*, Zagreb, 9-34.

Đurđević, Zlata (2002) *Pravni položaj počinitelja kaznenih djela s duševnim smetnjama*, Zagreb: Sveučilišna tiskara, izabrana poglavlja.

Đurđević, Zlata / Ivičević Karas, Elizabeta (2013) Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Presude: Tomašić, Novak, Prežec, A., V.D., Đorđević

Goreta, Miroslav i sur. (2005) *Psihijatrijska vještačenja: kazneno pravo*, I dio, Zagreb: Medicinska naklada:

- Slučaj 24, 44, 55, 61, 63.
- Goreta, M., Peko-Čović, I., Buzina, N. Majdančić, Ž. (2004) Forenzičnopsihijatrijski aspekti obrane šutnjom prema čl. 4. st. 3. Zakona o kaznenom postupku, 630-640. Objavljeno i u *Socijalnoj psihijatriji* 1/2002, 28-36.
- Goreta, Miroslav (2004) Savjeti za praksu, 695-716.
- Goreta, Miroslav (2004) Zakonodavni i praktični problemi pri procjenjivanju opasnosti forenzičnih bolesnika, 641-646,
- Goreta, Miroslav (2004) Etički aspekti psihijatrijskih vještačenja u krivičnom postupku, 660-665. Objavljeno i u *Socijalnoj psihijatriji* 19/1991, 59-65.

Grozdanić, Velinka / Tripalo, Dražen (2013) Novosti u Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, *HLJKPP*, br. 2, 795-820.

Novoselec, Petar / Bojanić, Igor, Opći dio kaznenog prava, Sveučilišna tiskara, Zagreb, 2013, 220-238, 450-458.

E. Sušić, A. Biško, E. N. Gruber, B. Guberina Korotaj: Neubrojiva osoba u procesu od istražnog zatvora do realizacije prisilnog smještaja, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, broj 1/2013, str. 139-157.

D. Tripalo, Z. Burić: Položaj neubrojivih počinitelja protupravnih djela u kontekstu novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, *HLJKPP*, vol. 19, broj 2/2012, str. 501-531.

Turković, K., Dika, M., Goreta, M., Đurđević, Z. (2001) *Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama: Komentar s prilogima*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Psihijatrijska bolnica Vrapče, 13-118.

Pomoćna literatura:

Babić, V., Josipović, M., Tomašević, G. (2006), Hrvatski zatvorski sustav i zaštita ljudskih prava zatvorenika, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br. 2, 685-743.

Đurđević, Zlata (2001) Kritički osvrt na pravni položaj počinitelja prijestupa i prekršaja s duševnim smetnjama de lege ferenda, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, br. 1, 441-464.

Garačić, Ana (1997) Vještačenja u sudskoj praksi, *Vještak* br. 1, 2-7.

Goreta, Miroslav (2012) Načelo razmjernosti u psihijatrijskoj teoriji i praksi, Zagreb: Medicinska naklada

Goreta, Miroslav (2010) Profesionalna odgovornost psihijatra, Zagreb: Organizator

Goreta, Miroslav (2009) Primjena sile u psihijatrijskom tretmanu, Zagreb: Naklada Zadro

Goreta, Miroslav, Aktualna pitanja forenzičko-psihijatrijskog angažmana na području kaznenog prava, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva - 2007., Inženjerski biro, Zagreb.

Goreta, M. / Peko-Čović, I. / Buzina, N. / Majdančić, Ž. (2004) Aktualna pitanja forenzičko-psihijatrijskih vještačenja seksualnih delinkvenata, 610-619. Objavljeno i u Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 2004/1, 201-216 (www.pravo.hr/hljkkp).

Goreta, Miroslav (1988) Analiza društvene opasnosti psihički poremećenih delinkvenata u okvirima institucionalnih mjera sigurnosti, *Penološke teme*, 3-4, 221-233.

Goreta, M. / Peko-Čović, I. / Buzina, N. / Mužinić-Masle, L. / Majdančić, Ž. (2002) Prisilno zadržavanje i prisilni smještaj s forenzičkopsihijatrijskog aspekta, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 1., 63-83 (u knjizi *Psihijatrijska vještačenja*).

Goreta, Miroslav (1999) Kritički osvrt na položaj nebrojivih bolesnika u novom hrvatskom zakonodavstvu – psihijatrijski pristup, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, 565-574.

Goreta, Miroslav (2004) Racionalno i iracionalno u forenzičnopsihijatrijskim vještačenjima, 660-665. Objavljeno i u *Penološke teme* br. 3-4/1990, 7-13.

Goreta, Miroslav / Jukić, Vlado (ur.) *Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama*, Zagreb: Medicinska naklada

Goreta, Miroslav / Turković Ksenija (ur.) (1998) *Psihijatrija i zakon*, Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče.

Goreta, Miroslav (2004) *Forensic Psychiatry, psychoanalysis and criminal law*, Zagreb: Medicinska naklada.

Goreta Miroslav i sur. (2005) *Psihijatrijska vještačenja: kazneno pravo*, I dio, Zagreb: Medicinska naklada, dijelovi koji se ne nalaze u glavnoj literaturi.

Grozdanić, Velinka (1988) Tragovi razvoja posebnog statusa neuračunljivog delinkventa u povijesti krivičnog prava starog i srednjeg vijeka, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, br. 9, 37-52.

Grozdanić, Velinka (1996) Pravni položaj osoba s duševnim smetnjama u Hrvatskoj, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, 501-510.

Grozdanić, Velinka / Kurtović, Anita (1999) Smanjena ubrojivost prema novom zakonskom uređenju, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 2, 519-530.

Horvatić, Željko (1985) Krivična odgovornost duševno abnormalnih delinkvenata u anglo-američkom pravu, *Zbornik Pravnog Fakulteta u Rijeci*, god. 6, 61-87.

Koludrović, Milivoj (2003) O nekim problemima koji se javljaju kod tzv. "privatnih vještačenja" u forenzičkoj psihijatriji, *Vještak* br. 2, 58-62.

Kos, Vesna (2009) Zaštita prava na život s posebnim naglaskom na preventivnu dimenziju zaštite – slučaj Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 1, 147-178.

Krapac, Davor (1998) Ograničenja prava na osobnu slobodu u postupcima državnih tijela prema osobama s duševnim smetnjama, u: *Psihijatrija i zakon*, Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče, 11-24.

Krapac, Davor (2012) *Kazneno procesno pravo, Institucije*, knjiga I., Zagreb: Narodne novine, V. izdanje, izabrana poglavlja.

Magerle, Ana / Koludrović Milivoj (2002) Psihijatrijski aspekti vještačenja pretrpljenih duševnih boli i pojačanih psihičkih napora, *Socijalna psihijatrija: časopis Hrvatskog psihijatrijskog društva* br. 1; str.15-21.

Mazalin, S.(2008) Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, str. 753. – 773. – samo dio koji se odnosi na postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama, str. 770. – 771.

Sušić, Esta / Pleše, Siniša (2006) Aktualni problemi primjene i provođenja sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, 915-932.

Šenuđula-Jengiđ, Vesna i dr. (2000) Terapijski izlazi – ograničenja u predikciji opasnosti i rizika, u: Goreta, Miroslav / Jukić, Vlado (ur.) *Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama*, Zagreb: Medicinska naklada, 284-298.

Šenuđula-Jengiđ, Vesna / Bošković, Gordan (2001) Forenzički značaj "drugih, težih duševnih smetnji" Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci br. 2, 635-654.

Štrkalj-Ivezić, Slađana i suradnici, Medicinski i pravni okvir za hospitalizaciju osoba s duševnim smetnjama, Smjernice za primjenu prisilne hospitalizacije u praksi, Zagreb, 2011.

Tripalo, Dražen (2002) Novosti u posebnim postupcima i skraćenom postupku, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, 301-325.

Tripalo, Dražen (2006) Problemi u kaznenom postupku protiv osoba s duševnim smetnjama, Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, 204-223.

Turković, K., Rokсандić Vidlička, S., Maršavelski, A. (ur) Predavanja etike u psihijatriji: Skice slučajeva, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

Turković, K., Dika, M., Goreta, M., Đurđević, Z. (2001) *Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama: Komentar s priložima*, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Psihijatrijska bolnica Vrapče.

Propisi

Ustav RH (NN 85/10 – pročišćeni tekst), članci: 14., 16., 22., 23., 25., 35., 37., 43., 58., 63., 65. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)

Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN 11/97, 27/98, 128/99, 79/02)

Kazneni zakon (NN 125/11), članci: 4, 23-26, 68., 69., 70.

Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 143/12), članci: 233., 325., 406., 549.-555. (Glava XXVII. Postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama)

Konačni prijedlog Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama iz travnja 2014.